

วิเคราะห์การบาดเจ็บจากถูกสุนัขกัด
จากแผนกฉุกเฉินของโรงพยาบาลในสหรัฐอเมริกา ปี ค.ศ. 2001
Nonfatal Dog Bite-Related Injuries Treated in Hospital Emergency Departments-United states, 2001

ศูนย์ควบคุมและป้องกันโรคของอเมริกา (CDC) ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลระบบเฝ้าระวังการบาดเจ็บแห่งชาติ ของสหรัฐอเมริกา (National Electronic Injury Surveillance System-All injury Program) และได้ประมาณจำนวนผู้ป่วยในปี ค.ศ. 2001 (พ.ศ. 2544) ที่ได้รับบาดเจ็บจากการถูกสุนัขกัดและไม่เสียชีวิต ซึ่งมีรักษาที่แผนกฉุกเฉินของโรงพยาบาล จำนวน 368,245 ราย คิดเป็นอัตราป่วย 129.3 ต่อประชากรแสนคน ผู้บาดเจ็บจากการถูกสุนัขกัด ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีอายุระหว่าง 5 - 9 ปี และเมื่ออายุมากขึ้น อัตราการถูกกัดก็จะลดน้อยลง จากการประมาณการผู้ได้รับบาดเจ็บ จากการถูกสุนัขกัดที่มีอายุน้อยกว่า 14 ปี มีจำนวนถึง ร้อยละ 42 ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กชาย และมีอัตราการถูกกัดมากกว่าเด็กผู้หญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตำแหน่งที่ได้รับบาดเจ็บจากการถูกสุนัขกัดมากที่สุด ได้แก่ บริเวณมือและแขน ร้อยละ 45.3, ขาและเท้า ร้อยละ 25.8 ส่วนที่บริเวณใบหน้าและลำคอ มักจะพบในเด็กอายุน้อยกว่า 4 ปี ร้อยละ 22.8 สำหรับผู้บาดเจ็บทุกกลุ่มอายุมีเพียง ร้อยละ 4.5 ของผู้บาดเจ็บเท่านั้นที่ถูกกัดในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ เช่น บุรุษไปรษณีย์, พนักงานส่งของ, ช่างซ่อมบ้าน, พนักงานในคลินิกสัตวแพทย์

จากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมา บ่งชี้ว่าผู้ที่อายุน้อยกว่า 18 ปีที่ถูกสุนัขกัด ร้อยละ 30 ถูกสุนัขของตนเองกัด ในขณะที่อีก ร้อยละ 50 ถูกกัดโดยสุนัขของเพื่อนบ้าน

เนื่องจากผู้ได้รับบาดเจ็บจากการถูกสุนัขกัดส่วนใหญ่เป็นเด็ก ดังนั้นมาตรการในการป้องกัน จึงมุ่งมาที่เด็ก เช่น การให้ความรู้ในการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันการถูกกัด นอกจากนั้นเจ้าของสุนัขเอง ต้องมีส่วนรับผิดชอบในการดูแลสัตว์เลี้ยงของตนเอง เช่น การขึ้นทะเบียน การทำหมันเพื่อลดความดุร้าย การฝึกสุนัข รวมไปถึงการออกกฎระเบียบที่เข้มงวด ในการควบคุมสัตว์เลี้ยงของภาครัฐ

สำหรับแนวทางป้องกัน การถูกสุนัขกัดทั้งผู้ใหญ่และเด็ก รวมไปถึงเจ้าของสุนัข ที่ควรถือเป็นแนวปฏิบัติ ได้แก่

1. ควรปรึกษาผู้เชี่ยวชาญก่อน ที่จะเลือกหรือผสมพันธุ์สุนัขที่จะนำมาเลี้ยง เพื่อให้เหมาะกับเจ้าของ คนในบ้าน และสภาพแวดล้อม
2. ไม่เลี้ยงสุนัขที่มีนิสัยก้าวร้าวในบ้านที่มีเด็ก และต้องระมัดระวัง หากจะนำสุนัขดังกล่าวเข้ามาในบ้านที่มีเด็กเล็ก
3. ควรจะให้ทุกคนในบ้านทำความคุ้นเคยกับสุนัขที่นำมาเลี้ยง
4. ทำหมันสุนัข เพื่อลดความก้าวร้าว
5. ไม่ทิ้งเด็กเล็กให้อยู่ตามลำพังกับสุนัข
6. ฝึกให้สุนัขคุ้นเคยกับคน เช่น การลูบที่อกสุนัขขณะที่มันนอนหงาย และฝึกให้เชื่อฟังคำสั่งเจ้าของ
7. ควรปรึกษาสัตวแพทย์ หากสุนัขเริ่มแสดงอาการดุ หรือมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม
8. ไม่เล่นกับสุนัขด้วยความรุนแรงหรือเหย้าให้โกรธ
9. สอนเด็กเรื่องการระมัดระวังภัยที่อาจจะเกิดจากสุนัข เช่น
 - ไม่เข้าไปใกล้สุนัขที่ไม่คุ้นเคย
 - ไม่วิ่งหนี หรือร้อง หากต้องเผชิญกับสุนัข
 - ยืนนิ่ง (เหมือนต้นไม้) หากต้องเผชิญกับสุนัขที่ไม่คุ้นเคย
 - หากล้มลง ให้งอตัวเหมือนลูกบอล หรือนอนราบนิ่ง ๆ เหมือนท่อนซุง
 - ไม่เล่นกับสุนัข หากไม่มีผู้ใหญ่อยู่ด้วย
 - ออกจากสุนัข ที่แสดงอาการดุ และรีบบอกผู้ใหญ่
 - หลีกเลี่ยงการจ้องมองประสานตากับสุนัข
 - ไม่รบกวนสุนัข ขณะกำลังหลับ กินอาหาร หรือขณะกำลังเลียลูก

- ไม่เข้าไปแยกสุนัขที่กำลังกัดกัน จนกว่าจะแน่ใจว่าปลอดภัย
- ไม่ลูบคลำสุนัข หากสุนัขไม่เห็นตัวเราก่อน หรือดมเราก่อน
- หากถูกสุนัขกัดให้รีบแจ้งผู้ใหญ่ทันที

ถอดความจาก: Nonfatal Dog Bite-Related Injuries Treated in Hospital Emergency Departments-United states, 2001

MMWR July 4, 2003/52 (26) ; 605 – 610

แปลและถอดความ โดย นายแพทย์สุกฤษฎี เจริญธรรม

โครงการฝึกอบรมแพทย์ประจำบ้าน สาขาระบาดวิทยา (FETP) กลุ่มส่งเสริมสนับสนุนวิชาการ สำนักกระบาดวิทยา

บทบรรณาธิการ

ในประเทศไทยกรมปศุสัตว์ประมาณว่า มีสุนัขเลี้ยงรวมทั่วประเทศ ราว ๆ 6 ล้านตัว ส่วนจำนวนคนที่ถูกสุนัขกัดไม่มีหน่วยงานใดรวบรวมไว้ มีเฉพาะจำนวนผู้ที่ถูกกัดแล้ว ไปขอรับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ที่รวบรวมโดยส่วนข้อมูลข่าวสาร สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ในช่วงปี พ.ศ. 2540 – 2544 อยู่ระหว่าง ปีละ 250,000 – 350,000 ราย หรือ 400 – 500 ราย ต่อประชากรแสนคน อายุของผู้ที่ถูกสุนัขกัดเกือบครึ่งหนึ่ง เป็นเด็กอายุน้อยกว่า 15 ปี โดยกลุ่มอายุ 5 – 9 ปี จะมีอัตราส่วนการถูกสุนัขกัดมากที่สุด นอกจากนั้นกลุ่มผู้สูงอายุ (55 ปีขึ้นไป) จะเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ถูกสุนัขกัดในอัตราค่อนข้างสูง สัดส่วนของผู้ถูกกัด จะเป็นเด็กเพศชายมากกว่าเพศหญิง ประมาณเกือบ 2 : 1 ทั้งนี้เพราะเด็กผู้ชายจะซุกซนและชอบวิ่งแกล้งตัว จึงมีโอกาสถูกกัดมากกว่า ซึ่งคล้ายกับรายงานนี้

อย่างไรก็ตามประชาชนในประเทศสหรัฐอเมริกาและอีกเกือบทุกประเทศในยุโรป มีโอกาสเสี่ยงต่อการถูกสุนัขกัดน้อยกว่าประชาชนในประเทศไทยมาก เพราะในประเทศดังกล่าวมีกฎหมายคุ้มครอง และมีการบังคับใช้อำนาจตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดและจริงจัง เช่น การเลี้ยงสุนัขก็ต้องเลี้ยงภายในบริเวณบ้านเรือน เมื่อเอาไปในที่สาธารณะก็ต้องมีโซ่ล่ามจูง ทำให้ไม่มีสุนัขจรจัดวิ่งเล่นพ่นน้ำไปอย่างในประเทศไทย

ดังนั้นในอนาคต กระทรวงสาธารณสุขน่าจะได้นำมาตรการเช่นเดียวกันนี้ เพื่อจะได้ลดความเสี่ยงจากการบาดเจ็บจากการถูกสุนัขกัดให้น้อยลง เหมือนกับประเทศที่เจริญแล้ว โครงการประกันสุขภาพก็จะได้ประหยัดงบประมาณได้อีกทางหนึ่ง

โดย นายสัตวแพทย์ประวิทย์ ชุมเกษียร

ที่ปรึกษาสำนักกระบาดวิทยา

กองบรรณาธิการ เชิญผู้ที่สนใจส่งบทความวิชาการ / ผลการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับงานระบาดวิทยา เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในรายงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาประจำสัปดาห์ และฉบับผนวก (Supplement) ของสำนักกระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค ซึ่งวารสารดังกล่าวเป็นวารสารของกรมควบคุมโรค ขอได้ศึกษาหลักเกณฑ์บทความที่จะลงตีพิมพ์ ดังต่อไปนี้